

УДК 378.011.3 –051:796]:005.963.1(477-87)

Ю.В. Кравченко,

викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання
(Бердянський державний педагогічний університет)

yuli0607@ukr.net

ПРО ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАРУБІЖНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація

У статті розкритий зміст професійної підготовки учителів фізичної культури в зарубіжних вищих навчальних закладах. Сучасні інноваційні зміни та вхід України до освітнього Європейського простору зумовили нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах. У статті доведено актуальність і доцільність обраної проблеми дослідження.

Ключові слова: характеристика, закордонний досвід, підготовка, учитель фізичної культури, вищий навчальний заклад.

Summary

It is revealed the content of the professional training of Physical Culture's teachers at foreign high educational establishments. Modern innovative changes and implementation of Ukraine into the European educational environment have caused the new requirements to the training of future specialists at high educational establishments. The professional education within the system of Physical Culture is the independent link of the education's sphere, because it has its specific peculiarities. From the point of view of our days, the problem of implementation of new modern approaches to the training of future teachers of Physical Culture is actual and burning. The actuality and expediency of the research's chosen problem has been proved.

Key words: characteristic, foreign experience, training, teacher of physical culture, higher education institution.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти в Україні, зокрема вища фізкультурна освіта, висуває нові вимоги до формування готовності фахівців у галузі фізичної культури та спорту до професійної діяльності. Підготовка студентів у вищому навчальному закладі повинна повністю забезпечувати формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійно-педагогічної діяльності, самовдосконалення та саморозвитку. Перед вищою школою особливо гостро постала проблема підготовки компетентних, відповідальних, конкурентоспроможних на ринку праці учителів фізичної культури, здатних мобільно реагувати на зміни у фізкультурно-освітньому просторі. Однією з умов здійснення цих завдань є використання досвіду підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах у зарубіжних країнах.

Аналіз досліджень і публікацій. Ретроспективний аналіз стану розробленої проблеми щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вітчизняній і зарубіжній науці засвідчив, що вона є актуальною, її досліджують учені (О. Ажиппо, П. Джуринський, Є. Захаріна, Л. Іванова, Р. Карпюк, Л. Суцценко, О. Тимошенко та ін.)

Мета статті полягає в характеристиці особливостей зарубіжного досвіду підготовки учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах.

Євроінтеграція сучасної національної системи вищої освіти передбачає,

як вважає М. Ворник, “впровадження європейських освітніх норм та стандартів в освітній простір з метою підготовки фахівців міжнародного рівня, конкурентоспроможних на теренах Європейського освітнього простору” [1, с.158]. На думку вченого, “реформування вищої освіти в Україні основане на оновленні змісту освіти з урахуванням вимог та потреб соціуму” [1, с.158].

Професійна освіта, як вказують Л. Кравченко та П. Хоменко, “сьогодні набуває значення чинника соціально-економічного, інтелектуального, духовного і фізичного оновлення суспільства. Її провідними сутнісними характеристиками є безперервність набуття знань, фахова компетентність та ціннісне ставлення до власного фізичного стану і здоров'я нації в цілому” [2, с. 36]. Особливо, на думку науковців, “це стосується фахівця з фізичної культури, від якого залежить посилення оздоровчого потенціалу фізичного виховання як компонента всебічного і гармонійного розвитку особистості, забезпечення диференційованого підходу до різновікових груп дітей і дорослих, прогнозування їхніх потреб і моделей життєтворчості” [2, с. 36]. Ми поділяємо цю думку науковців.

Сьогодні в процесі професійної підготовки фахівців, як зазначає Г. Сорокіна, “визначальною є орієнтація на компетентність особистості, що дозволяє суттєво полегшити адаптацію до професійного середовища, підвищити конкурентоспроможність випускника, здатного ефективно функціонувати в нових динамічних соціально-економічних умовах” [3, с. 188].

Зміст професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в зарубіжних країнах, як зазначає Л. Сущенко, “передбачає формування майбутнього фахівця, здатного працювати в системі, яка характеризується взаємодією різних культур, і готового до діяльності в межах загальноєвропейського освітнього простору, тобто стати над національним контекстом, розвинути в собі європейську свідомість та індивідуальне відчуття моральної відповідальності в плюралістичному суспільстві” [4, с.109].

Спинимось на характеристиці підготовки вчителів фізичної культури в таких країнах, як Канада [11; 7; 6], Нова Зеландія [8], Польща [10; 9; 5], Болгарія [12] та Румунія [7].

Розглянемо особливості зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців з фізичного виховання в Канаді.

Факультет фізичного виховання та рекреації Альбертського університету в Канаді (*University of Alberta*), який був створений у 1964 році, здійснює підготовку бакалаврів з фізичного виховання за чотирма спеціалізаціями: кінезіологія (*Kinesiology*); науки в кінезіології (*Science in Kinesiology*); кінезіологія/освіта (*Kinesiology/Bachelor of Education combined degrees*); мистецтва в сфері відпочинку, спорту і туризму (*Arts in Recreation, Sport, and Tourism*). Студентам потрібно додатково отримати комбінований ступінь – бакалавр фізичної культури/бакалавр освіти (*BPE/BEd – Bachelor of Physical Education/Bachelor of Education (Combined degree)*), щоб бути спроможними працювати в школах [11].

Шербрукський університет (*Université de Sherbrooke*) на факультеті спорту і фізичного виховання (*Faculté des sciences de l'activité physique*) протягом чотирьох років здійснює підготовку бакалаврів у галузі фізичної культури й охорони здоров'я (*Baccalauréat en enseignement en éducation physique et à la santé*), бакалаврів з кінезіології (*Baccalauréat en kinésiologie*). Програма

розрахована на оволодіння студентами теоретичними знаннями та практичними навичками щодо спеціалізованих методів викладання в галузі фізичної культури, охорони здоров'я та кінезіології. Також на факультеті здійснюється підготовка магістрів за такими напрямками, як магістр у галузі геронтології (*Maîtrise en gérontologie*); магістр у галузі фізичної активності (*Maîtrise en sciences de l'activité physique*) [7].

Також у Канаді підготовка учителів фізичної культури здійснюється в університеті Манітоби у Вінніпегу (*University of Manitoba*) на факультеті медичних наук та суспільних послуг (*La Faculté des sciences de la santé et des services communautaires regroupe*) в школі кінезіології та відпочинку (*École de kinésiologie et de loisir*) пропонують програми навчання, які включають підготовку за такими напрямками: бакалавр наук з кінезіології (*Soit le baccalauréat en sciences de kinésiologie*), бакалавр з управління відпочинку, спорту та туризму (*Baccalauréat en gestion du loisir, sport et tourisme*) бакалавр з фізичного виховання (*Baccalauréat en éducation physique*) [6]. Студенти отримують ступінь бакалавра з фізичного виховання, який дозволить їм викладати фізичне виховання в дитячих садках та школах [6].

У університеті Отаго (*University of Otago*), що знаходиться в Новій Зеландії, протягом чотирьох років здійснюється підготовка бакалаврів з фізичного виховання (*Bachelor of Physical Education*) за такими напрямками: бакалавр фізичного виховання за фахом фізичних вправ і науки спорту (*Exercise and Sport Science*); бакалавр фізичного виховання за фахом фізичної активності та здоров'я (*Physical Activity and Health*); бакалавр фізичного виховання за фахом професійних досліджень (*Professional Studies*); бакалавр фізичного виховання за фахом спорту і відпочинку досліджень (*Sport and Leisure Studies*) [8].

В Академії фізичного виховання ім. Кукушки в Катовиці (*Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki*), яка є однією з найбільших спортивних академій у Польщі, на факультеті фізичного виховання здійснюється підготовка бакалаврів та магістрів з фізичного виховання. Підготовка бакалаврів здійснюється за таким напрямком: фізичне виховання (*Kierunek wychowanie fizyczne*), спеціальностями: фізичне виховання і природа (*wychowanie fizyczne i przyroda*), фізичне виховання і коригуюча гімнастика (*wychowanie fizyczne i gimnastyka korekcyjna*), фізичне виховання та реабілітація осіб з обмеженими інтелектуальними можливостями (*wychowanie fizyczne i edukacja oraz rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną*); напрямком внутрішня безпека (*kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne*), спеціальність: антикризове управління (*zarządzanie kryzysowe*), поліція в державній системі (*policja w systemie bezpieczeństwa publicznego*); напрямком туризм і рекреація (*kierunek turystyka i rekreacja*), спеціальності: рухова рекреація з психосоматичним оновленням (*rekreacja ruchowa z odnową psychosomatyczną*), екскурсивод (*pilot wycieczek*); напрямком фізична активність і харчування в громадському здоров'ї (*kierunek aktywność fizyczna i żywienie w zdrowiu publicznym*), спеціальність: тренування при ожирінні і хронічних захворюваннях (*trening w otyłości i chorobach przewlekłych*), тренування літніх людей та інвалідів (*trening osób starszych i niepełnosprawnych*) [10]. Магістрів випускають за такими напрямками: фізичне виховання, спеціальність: фізичне виховання і освіта для забезпечення безпеки, фізичне виховання і спортивне

тренування, фізкультура і танці, фізичне виховання і супровід літньої людини / помічник інваліда, фізичне виховання і функціональний тренінг на здоров'я людей у середньому і літньому віці; напрямок туризм і рекреація, спеціальність: особистий тренер, активний туризм [10].

В Академії фізичного виховання ім. Броніслава Чеха (Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha) в Кракові на факультеті фізичного виховання та спорту (Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu), протягом трьох років здійснюється підготовка бакалаврів та магістрів з фізичного виховання (Bachelor Wychowania Fizycznego, Sądownictwa Wychowania Fizycznego) за такими напрямками: коригувальна гімнастика (gimnastyką korekcyjną); персональний тренер (trenerem personalnym); біологічна регенерація (odnową biologiczną). Місцем працевлаштування випускника можуть бути спеціалізовані школи, установи позашкільного виховання, спортивні організації та установи фізичної культури. Студенти стаціонарного навчання, які відповідають певним вимогам, можуть отримати в рамках факультативних занять права інструктора і тренера II категорії з багатьох видів спорту. Можна також здобути спеціалізацію зі спортивної журналістики [9]. До навчального плану підготовки бакалаврів з фізичного виховання входять такі дисципліни: анатомія (anatomia) – 6 кредитів; функціональна анатомія (anatomia funkcjonalna) – 1; антропология (antropologia) – 4; біохімія (biochemia) – 3; біологія людини (*biologia człowieka*) – 2; фізіологія (*fizjologia*) – 7; педагогіка (*pedagogika*) – 6; психологія (*psychologia*) – 7; теорія фізичного виховання (*teoria wychowania fizycznego*) – 5; антропометрія (*antropomotoryka*) – 3; біомеханіка (*biomechanika*) – 3; медико-санітарна освіта (*edukacja zdrowotna*) – 4; історія фізичної культури (*historia kultury fizycznej*) – 3; туризм і відпочинок (*murystyka i rekreacja*) – 2; методика фізичного виховання (*metodyka wychowania fizycznego*) – 6; організація першої допомоги (*organizacja i prawo w oświacie*) – 2; організація і право на освіту (*pierwsza pomoc przedmedyczna*) – 1; харчування людини (*żywienie człowieka*) – 2; ритміка і танці (*rytmika i taniec*) – 4; теорія спорту дітей і молоді (*teoria sportu dzieci i młodzieży*) – 4; веселощі і рухливі ігри (*zabawy i gry ruchowe*) – 2; теорія і методика гімнастики (*teoria i metodyka gimnastyki*) – 7; теорія і методика легкої атлетики (*teoria i metodyka lekkiej atletyki*) – 6; теорія і методика плавання (*teoria i metodyka pływania i rat. wodnego*) – 4; теорія і методика баскетболу (теорія і методика *koszykówki*) – 4; теорія і методика футболу – чоловіки (*teoria i metodyka piłki nożnej – mężczyźni*) – 5; теорія і методика футболу – жінки (*teoria i metodyka piłki nożnej – kobiety*) – 2; теорія і методика гандболу (*teoria i metodyka piłki ręcznej*) – 4; теорія і методика волейболу (*teoria i metodyka piłki siatkowej*) – 5; теорія і методика бойових мистецтв (*teoria i metodyka sportów walki*) – 4; художня гімнастика – жінки (*gimnastyka artystyczna – kobiety*) – 3; теніс (*tenis*) – 1; катання на ковзанах (*łyżwiarstwo*) – 1; навчальна практика в початковій школі (*praktyka nauczycielska w szkole podstawowej*) – 7 [9].

У місті Рацібуж у державній вищій професійній школі (PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA) в Інституті фізичної культури (*Instytut Kultury Fizycznej*), який був створений у 2015 році, здійснюється підготовка учителів фізичного виховання. Програми бакалавра в галузі фізичного виховання отримують як у стаціонарній, так і не стаціонарній системах освіти.

Навчаючись за напрямком “фізичне виховання” (*wychowanie fizyczne*), студент має можливість одночасно навчатися за двома спеціальностями та отримати додаткову професійну кваліфікацію. Термін навчання складає 6 семестрів, кількість кредитів, які повинен отримати студент, – 180 ECTS. Упродовж усього навчання студенти проходять спеціалізовані модулі (29 ECTS), загальноосвітні (31 ECTS), фундаментальні (27 ECTS), практичні напрямки (81 ECTS). До спеціалізованих дисциплін, які починають вивчатися в п'ятому та шостому семестрах і складають 29 ECTS, входять: туризм у школі (*Turystyka szkolna*) – 1 кредит; фізіологія фізичних вправ (*Fizjologia wysiłku fizycznego*) – 3; теорія спортивного тренування (*Teoria treningu sportowego*) – 3; клінічна психологія (*Psychologia kliniczna*) – 2; правові основи реабілітації (*Podstawy prawne resocjalizacji*) – 3; основи психопедагогічного діагностування (*Podstawy diagnostyki psychopedagogicznej*) – 2; педагогіка реабілітації (*Pedagogika resocjalizacyjna*) – 3; соціальна патологія (*Patologia społeczna*) – 3; спеціальна методика фізичного виховання (*Metodyka WF specjalnego*) – 2; методика реабілітаційної роботи (*Metodyka pracy resocjalizacyjnej*) – 5; комунікація в соціальній реабілітації (*Komunikacja społeczna w resocjalizacji*) – 2. Окрім теоретичного навчання, студенти проходять практику в школі, яка складається з 12 кредитів (12 ECTS) [5]. Серед основних дисциплін, які викладаються в *PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA*, ми знаходимо навчальну дисципліну *Komunikacja społeczna w resocjalizacji*, пов'язану з комунікацією та спілкуванням майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту. Для нашого дослідження це є важливим.

Національна спортивна Академія “Василя Левського” (*Націонална Спортна Академия “Васил Левски”*), яка знаходиться в Софії, є єдиним спеціалізованим вищим училищем Болгарії, що надає освітні послуги на університетському рівні за трьома основними напрямками: для учителів фізичної культури, для тренерів з видів спорту, для кінезітерапевтів для потреб масово-оздоровчої та лікувальної фізичної культури. Студенти спеціальності “фізичне виховання” (*“Физическо възпитание”*) отримують кваліфікацію “учитель з фізичного виховання” (*“Учител по физическо възпитание”*), а також додаткову спеціальність з присвоєнням кваліфікації “тренер з виду спорту” (*“Треньор по вид спорт”*) або “спортивний менеджер” (*“Спортен мениджър”*) після другого року навчання. Підготовка бакалаврів з “фізичного виховання” (*Вакалавър “физическо възпитание”*) здійснюється протягом вісьмох семестрів на денній та десяти семестрів на заочній формі навчання та включає в себе 240 кредитів (*240 кредита*). Навчання охоплює вивчення: обов'язкових загальнотеоретичних дисциплін (*Задължителни общотeоретични дисциплини*), до яких входять – 62 кредити; обов'язкових спеціальних дисциплін (*Задължителни специални дисциплини*) – 84; факультативних дисциплін (*Факултативни дисциплини*) – 12; теоретичних і спортивно-практичних (*Избираеми дисциплини – теоретични и спортно-практически*) – 35; навчальних курсів з лижних, водних видів спорту, туризму, орієнтування та табірної справи (*Учебни курсове по ски, водни sportive, туризъм, ориентиране и лагерно дело*) – 18; педагогічна практика в школі (*Педагогическа практика в училище*) – 29; державний екзамен або захист дипломної роботи (*Държавен изпит или защита на дипломна работа*) [12].

У національному Університеті фізичного виховання та спорту в Бухаресті

(Universității Naționale de Educație Fizică și Sport din București) на факультеті фізичного виховання та спорту (**facultatea de educație fizică și sport**) протягом трьох років здійснюється підготовка бакалаврів з фізичного виховання та спорту (*studii universitare de licență educație fizică și sport*) за такими спеціалізаціями: фізичне виховання та спорт (*Educație fizică și sportivă*); спорт та рухова діяльність (*Sport și performanță motrică – învățământ cu frecvență*). Навчання складається з 180 кредитів (*180 credite*) [7].

Висновки. Таким чином, нами було охарактеризовано закордонний досвід підготовки учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах Польщі, Болгарії, Нової Зеландії, Румунії та Канади. Підготовка бакалаврів з фізичного виховання в цих країнах різниться за рахунок різноманіття навчальних дисциплін та терміну навчання, що дає змогу використовувати позитивні здобутки для удосконалення вітчизняної системи вищої фізкультурної освіти і підготовки учителів фізичної культури.

Перспективи подальших пошуків вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної взаємодії у фізкультурно-оздоровчій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворник М. М. Професійна готовність учителя початкових класів до соціально-педагогічної роботи з асоціальними сім'ями / М. М. Ворник // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 20. – С. 158-163.
2. Кравченко Л. Наукові основи модернізації природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури / Л. Кравченко, П. Хоменко // Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 3. – С. 36-41.
3. Сорокіна Г. Ю. Професійна підготовка майбутнього фахівця в межах компетентісно орієнтованої освіти / Г. Ю. Сорокіна // Наукові праці Вищого навчального закладу "Донецький національний технічний університет". Сер. : Педагогіка, психологія і соціологія. – 2013. – № 1. – С. 188-191.
4. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : [монографія] / Л. П. Сущенко; Запорізький державний університет. – Запоріжжя: Вид-во ЗДУ, 2003. – 442 с.
5. PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W RACIBORZU [Електронний ресурс] URL: // <https://www.pwsz.raciborz.edu.pl> (дата звернення: 18.09.2017).
6. University of Manitoba [Електронний ресурс] URL: // <http://www.umoncton.ca/>
7. Universității Naționale de Educație Fizică și Sport din București [Електронний ресурс] URL: // <http://www.unefs.ro>
8. University of Otago [Електронний ресурс] URL: // <http://www.otago.ac.nz/courses/subjects/phse.html>
9. Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha [Електронний ресурс] URL: // <http://www.awf.krakow.pl/>
10. Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki [Електронний ресурс] URL: // <http://awf.katowice.pl/>
11. University of Alberta [Електронний ресурс] URL: // <https://www.ualberta.ca/>
12. Национална Спортна Академия «Васил Левски» [Електронний ресурс] URL: // <http://www.nsa.bg/>

Стаття надійшла до редакції 10.08.2017